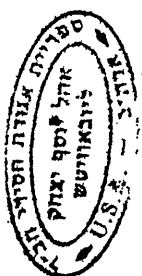


ספר קובץ דרושים

כולל דרושים נכחים, ביאורים טובים בתנ"ך ומאמרי חז"ל,
ורעיונות נעלים לכל עתות השנה אשר יביא ברכה ותועלת
לדרשנים ומגידים כי ימצאו בו



חומר לדרוש
גם בירור הלכות העוסדות על הפרק
ע"פ חז"ל גדולי הדור שלישי, בשם
הרבה למעשה
יו"ל כפעם בפעם ע"י
אגודת הרבנים בפולין.

צריך ונסדר בעזרה של ידי
מאיר ברי"א הכהן ז"ל ווארשאוויאק חו"ק מאנקסדב
(מלפנים אבד"ק לוסימירסק)

ונלוה אליו בסופו

קונטרס עתונאי

כולל: (א) בירור דברים; (ב) על ישראל ועל רבנו; (ג) אהלי
יעקב; (ד) מספעות האגודה; (ה) רשימות חברים חדשים וברכת
מז"מ. (ו) תקנות האגודה המאושרים (העתקה מפולנית); (ז) סודעות.

חברת שנת תרפ"ה י"ק. רביעית

פיעטרקוב

מסודר בדפוס החדש של ר' בנימין ליבעסקינד נ"י

סימן טו.

ב"ה סלאנים.

תקנות בדיני ממונות ותקנות חקנה והוי
דין תורה ממש. ועוד יכריזו. התקנה הזאת
בכל שנה. בעיוה"כ קודם אמירת כל נדרים.
שאו נמצאים רוב ישראל בבתי כנסיות
ומדרשות אנשים ונשים. ויכריזו שמי שאינו
מוחה על זה הוא מסכים. וכיון שיבא על
זה הסכמת רוב ישראל אנשי המדינה ועושי
התקנה המה רוב חכמי ישראל. זה נעשה
ד"ס ממש. ומיל מן איסור רבית יותר
מהיחר עסקא שהעושה אותה עושה רק
כהערכה. וזה היא תקנה גמורה מחכמי
ישראל שאין כוונתם להערים רק שיהי'
זה תורה עסקא ממש. וכמוכן קביעת
הפ"ל היא בעד חלק הרייוח. (א) וכתבת
בקילור כרי שידפס מכתבי כמו שהוא;
יהודא ל"ב פ"ן האב"ד דפה.

סימן יז.

ב"ה קרעצק.

פ"ד ההלכה בקובץ (ח"ב סי' ל"ח) למיקון
איסור רבית. הנה הפ"ל המליץ
והגאונים המסכימים נחתו בזה מבי' נדרים.
(א) כמו חסירת מודעה נדרים. וע"ז כי
הגאב"ד דלובלין דלרעה ראשונה ביו"ד סי'
ר"א מועיל הכא בלי פקפוק. (ב) דכל
העושה ע"ד ראשונה עושה ובפרט הכא
דרוזה להגלל מאיסור ולכאוי' לריכים לבי'
הטעמים. דאם שבת התנאי בשעת ההלואה
דמיא להמודעה נדרים. ואם זכר ולא
התנה לריכים אנו להסביר דע"ד ראשונה
עושה ויבואר להלן ח"ה:
והנראה דל"ד. למודעה נדרים מכמה
טעמים. (א) דע"כ לא מלינו
זה אלא בדבר שבינו לבין עלמנו. אבל הכא
בקנין שעושה עם חברו מה לו ולהנאו
של זה. דאם השמי לא התנה הרי לא
יועיל

פ"ד ההלכה שבקובץ (ח"ב סי' ל"ח).
הנה היתר עסקא הוא ענין של
שותפים ממש בין המלוה והלוה. ומה יועיל
מה שהמלוה מוכר דבריו לב"ד ועושה על
דעת הראשונה. בשעה שלא דיבר כלל
עם הלוה מזה. והלוה אינו יודע כלל אם
מסר דבריו לב"ד וא"ך נעשה זה הלוה
שותף עמו. מה זה ענין לביטול נדרים
ושבועות שהמה עניינים שבין אדם למקום
וא"ל דעת זולתו:

ואם חמה יאמרו שהלוה ג"כ ימסור
דבריו לב"ד שמקבל ע"ע כל הלואות
שילוח שסי' בחו"ע. חדא לא ארע אם
זה מועיל מה שר"א מדבר בפ"ע לפני אחר
בדבר ששנים לריכים לגמור ביניהם. ואף
אם יועיל. שכי עולה על דעת החכמים
שכל ישראל ילייתו להם ויבאו וימסרו
דבריהם לב"ד. ואין ספק שיבואו רק אחדים
מיח"ס שכל עיר. וכמוכן. המלוים. ועל
סמך זה יתנו הלואות ויעשו עסקים עם כל
העולם ברכות קליה. וח"ו להעלות על
דעת לומר כן וישקע הדבר ולא יעשה
כן בישראל:

והנה יש ענה לזה. דהיינו לעשות תקנה.
שבעת מכירת חמך שאז באים רוב
ישראל לב"ד יעשו כתב מיוחד. שעליו
יחתמו הכל. שכל עסקיהם הלואות והקפות
יהיו בחו"ע. וכשהחותמים על הכתב ביחד
המלוים והלוים המקיפים והקונים זה אפשר
יועיל עכ"פ בעד אנשי עיר זו:

והנה לדעתי יותר נכון לעשות תקנה
מרבני וחכמי הזמן שכל ההלואות
וההקפות הנעשים סתמא יש להם דין תורה
עסקא. וכידוע יכולים חכמי הזמן לעשות

ד"ענ"ד על כנון דא נאמר המליצה שפולין הגה"מ ז"ל מדע אחר מה"מ. וא"א לנו במומני
לעשות חדשות כאלה. והמשות אשר פקק הרה"מ כ"י כבר נתבארנו למען. בסימנים הקודמים
ימוד יבואר בעוה"מ:

נדר. וכן הוכיחו בתום דכמוון ל"ב
תנאי כפול. וכונתו דלא ק"ל כר"מ רק
בג"ק התמירו. ומוכח דמאן דבטי' הנכ"פ
אחרי שאין מועיל מדין תנאי לא בטל מכת
החומדנא. ומ"מ בנדרים. ליכא מאן דפליג
דהנדר בטל. וזהו דין מיוחד בנדרים
דכל דהפתח מוכח בתוך הנדר אינו נדר,
ובזה ת"י הראשונים קו' הסוס' דלא
יועיל תנאי בניזיר דליתא בשליחות. משום
דהוי נדר ופתחו עמו. ובזה י"ל דגם
המודעה מועילה מטעם זה דכיון שקדמה
להנדר הוי כנדר ופתחו עמו. וגדר הפתח
אינו שיכול לעשות דין מקח טעות בכל
הקנינים. דאף אם לא הוי חומדנא ברורה
כולי האי מהני בנדרים כל שמוכח מחמתו,
משא"כ לבטל קנין אין לנו רא"י כלל
שהמודעה שמקודם תעשה את המעשה
שאי"כ למעשה בטעות. ואף דיש ראשונים
שפרשו העובדא דקרושין דזבין ארעא
ארעתא למיסק לא"י שה"י מועיל מטעם
חומדנא. אך רוב הראשונים אין סוברים
כן ואין להאריך כאן בזה. ועי' חוס' נדרים
שם דלא אמר אט הכהה דא"כ פשיטא
יעו"ש. מכ"ז נראה פשיט דאף לדעה
הראשונה בס"י ר"י. אין מועיל בכלן :

א לר"ך לבדר מכת הסכר' השני
שהזכיר הגאון דלובלין ש' מטעם
דכל העושה עז"ר הוא עושה וזהו ענין
אחר לגמרי. דאף להמתמירים גבי נדרים
הנה הסס הרי הנדר סותר להסנאי ונוכל
לומר דהנדר ביטל להסנאי משא"כ
הכא דנוכל לומר דעשה ההלואה עז"ר
בסורס עסקא. דאין כאן סתירה מפורשת.
ובאמת יש לפקפק קצת דכאן שחזכיר
מפורש הלואה ופ"ל לא מקרי מעשה בסתמא.
ועד כאן ל"ס לומר עז"ר עושה אלא היכא
דעשה בסתם. אבל הכא הדברים מראין
להדיא על ההלואה. וכל שעושה שותפות
למחלה פקדון קרוי עסקא. אלא דבזה
מ"מ יש לדרד דבלשון ב"א גס זה קרוי
הלואה. והטעם דבאמת מכונים כן ועושה
העסקא

יועיל הסנאי כלל. דאם הלואה הסנאי יאמר
המלוה שלא רצה לנכס בשום ד' היוק.
וזן אם המלוה הסנה. אם הלואה לא
הסנה הרי אלו הדברים כפשוטם דלוא
כל הסכום וגם לא התחייב כלל להרויח
בעד המלוה. ולא כל שאר תנאי התחייבות
דעסקא. ואף שאין לו הפסד מזה לא
נחית לשום התחייבות. ולפ"ז אפשר אף
כשהתנו שניהם הלוא והמלוה. אם כ"א
הסנה בפ"ע ואין ידוע לו מתנאי השני.
אין תנאו מועיל כלל. דכל שעושה קנין
עם אחר לריך להסתנות כל הסנאים עם
חברו. ומה שמסר מודעה בפ"ע אין מועיל,
ושב מה שהסנה כל אחד בינו לבין עצמו
אין בכח התנאי לשנות המעשה ולהשיאה
לענין אחר :

ב ע"ד כאן לא מועיל הסנאי הקדום אלא
לבטל המעשה. שנעשה הנדר כמו
נדר טעות. אבל לא לעשות חלות המעש'
והרי בנ"ד לא יספיק מה שנעשה את
ההלואה להלואה בטעות. אלא שרולים אנו
לעשות מכת הסנאי התחייבות דעסקא,
ובזה לריכס אנו לקנינים והתחייבות
אחרות, כמו כל תנאי עסקא שהלוא מחויב
לטרות בכסף הפקדון וההלואה מחויב לשלם
לו סכר טרחא כמו שהתנו. והלוא קבל
עליו שלא יהא נאמן בשבועה על הקרן אלא
בעדים כשרים. ועוד כמה מיני תנאים.
זה לא מלינו כלל בנדרים דשם נעשה רק
ביטול מעשה מדין טעות. אבל לא יחולו
קנינים ותנאים חדשים בשביל תנאו הקודם
ווי"פ :

ג אין לרמות קנינים לנדרים. דמלינו
נדרים שגגות מותרות כגון קונס
אשמי נהנית לי שהבחה את בני ונמאל
שלא הכתו. והרי זה דין מיוחד בנדרים.
אבל בקנינים בכה"ג לא בטל המקח. יעו'
בר"ן פ"ב דקרושין שפי' דאף אם הסנה
בעת המכר שמוכר מטעם דרעתו למיסק
לארעא דישאל אם לא כפל לתנאו הוי
נדרים שכל. למאן דבטי' תנאי כפול.
אף דוראי. לא גרע מנלו דעת הנ"ל גבי

דוקא אם זוכר בשעת מעשה וחושב בפועל
 אדעתא הראשונה אבל אם שכת לא מהני.
 והרא"י דמביא הגאון אב"ד לזבלין מנחם
 שבת (דל"א) ל"ד. (פחילוק שכ' כנר נוסף
 בהג"ה אמרי כפן שם וז"ל לכפול הדברים):

ונראה לדעת רש"י בזבחים ח"א
 והתוס' בכמה דוכתי דמחשבה

דקדשים היינו אמירה. דודאי מסתבר לפרש
 עד"ר הוא עושה דחשב בן להדיא, וכיון
 דהסברא היא דחושב בן שוב לא חסרה
 אמירה. דבעינן רק מחשבה ידועה וכוון
 דעד"ר עשה הרי ידועה מחשבתו, ומ"ד
 דאינו עושה עד"ר שוב אף אם חשב אף
 בלבונה חסרה אמירה, אך לדעת הסוברים
 דמחשבה סגי וכן לידד המל"מ ברעת
 הרמב"ם (פ"ג מפסוה"מ) ז"ע בהמחלוקת
 אם עושה עד"ר דהא נוכל לברר דגשלוהו
 איך חשב. דדוחק לומר דכל המחלוקת
 בדליתא קמן דנשי"ל. וממ"נ אם חשב
 פסול לר"ה וא"ל כשר לר"ה, וה"י מסתבר
 לפרש כהגאון לזבלין דלא בעינן מחשבה
 בפועל כדעת הראשונה, ומיירי שנתן סתמא
 אף אם עד"ר עושה הוי כאלו היתה כאף
 מחשבה וז"ע בזה לדעת הנך ראשונים:

אך י"ל ברור דאף אם נפרש דגם בעושה
 סתמא עד"ר עושה, ל"ש זה בנ"ד

מכמה טעמים. (א) דלא שייך אלא היכא
 דהוי הכל כמו מעשה אחת כמו בקומץ
 ולבונה או ד' מחנות דהוי הכל כפרת
 אחת, וכן בריש זבחים דרש"י מפרש דמיירי
 בהחלת שחיטה וסוף שחיטה, ואף להחוסר
 מיירי משחיטה וזריקה דהוי הכל בקרבן
 אחד, ובזה שייך לומר דכיון דהחמיל
 במחשבה זאת הוי הכל כמעשה אחת דלא
 בעינן סיכוי בכל רגע. דכל המעשה הוא
 על המחשבה שהחמיל בה, וכן בלשמה
 דודאי אינו חושב בכל רגע שכותב לשמה
 רק בהחילת הכתיבה חשב דכותב לשמה,
 ואדעתא דהכא היא כל כתיבתו, משא"כ
 הכא דאינו המחשבה כלל בהחלת העסק
 וכל הלואה היא דבר בפ"ע דודאי לא עושין

העיסקה רק ליגלל מאיסור רבים. אף
 דודאי אם יעשה שותפות באמת לא יקרא
 לזה עיסקה. רק לא איכפת לן כיון
 דהתנה להדיא אף מ"מ כיון דלעיסקה הנהוגה
 קורין הלואה ג"כ ולזה י"ס לפרש דעושה
עד"ר בחורט עסקא. ועדיין אין הדבר
 ברור לדון זה לסתמא:

עוד י"ס לפקפק בעיקר הדיון אם אמרינן
 כל העושה. וכבר העיר בזה הרב
 הגאון העורך דהא בזבחים (דמ"א) לא
 קי"ל כר"מ. ולכא"ו מהסוגיא ריש זבחים
 משמע דאמרינן כל העושה וכו'. אך י"ס
 לדחות דליתא המסנה דפסחים כר"מ.
 וכוונת הגמ' לדחות דאין ראי' מסתמא.
 ועוד דבמנחות (ד' ט"ז). נחלקו רב ושמואל
 בזה דרב סובר גס לרבנן כל העושה
 עד"ר. ולדידי' דמ"י הגמ' שפיר אבל להלכ'י
 לא קי"ל הכי. אך י"ס לדרד דהכא עדיף
 דהא התנה בפירוש על המעשה הזאת
 שכל מה שיסחר שיהא על דעת זה.
 משא"כ התם הלא נתן את הקומץ במחשבה
 וסלבוה בשתיקה והמחשבה לא היתה אלא
 על הקומץ בזה לא אמרינן עד"ר הוא
 עושה. ועיין בתוס' זבחים ב' ב', אך גם
 הסיגר הזה אינו מועיל מכמה טעמים. (א)
 דגם זה ל"ש אלא דבר שבינו לבין עלמא,
 אבל לא דבר שנטשה עם חבירו, וכמש"ל
 דלריך להחנות עם חבירו וכיון שאין ידוע
 לו אם השני עשה אין חנאו מועיל כלל
 ומאי מהני דעתו הראשונה, וכיון שלא
 חשב לידע זה שוב לא דיו לן כל האומדנא
 דעשה על דעתו הראשונה. דודאי אין לומר
 דיש לסמוך ע"ז דמסתמא עשה השני ג"כ
 מודעה, דודאי גם אם נתקן בן ימלאו במה
 הנשים בכל עיר שלא יעשו. ורואים אנו
 בשינוי כי גם פרוזבול שהורגלו מקדמת
 ד"א הרבה נמלאים גם מהחדשים שזוכחים
 ואין עושים. וגם ימלאו הרבה יראים
 שבשכ"ל שלא יסמכו על היתר זה לא יעשו
 וממילא דודאי אין לידון מסתמא שעשו.
 ומכ"ש דל"ש הכא לומר אדעתא דמנהגא.
 (ב) ונראה דאף אם נאמר עד"ר הוא עושה

המחשבה הראשונה אם לא יחשוב גם
עמה כן. ובאמת ה' מקום לומר בסדר
ז' דל"ס הכי כלל דע"ר הוא עושה אף
אם יחשוב כן. אך בזה מסתבר רכיון
דהנה מקורם בפירוש על מעשה זו מסתבר
דעושה על דעת ז'. אך דר"א אם יחשוב
בפועל. ובוה נאמר דלא הוי דברים שכלב
האומדנא היא דחושב כן מכה הנאו.
אבל אם שכה מזה אלא דאמרין דכל
דהחיל עד"ר הרי כאלו חשב גם עתה.
זל"ס אלא בעינן אחד דהחיל במחשבה
זו. משא"כ כד"ד :

ב) ע"ב לא נאמר אף כשאינו חושב
דעדר"ע. אלא כשעושה בסתמא.
משא"כ הכא הלא אינו נותן לו הכסף
בסתמא שאין ידוע למה אם להלוואה או
פקדון או מתנה. הרי מתנה בפירוש שמלוה
לו דרבי' כך וכך. אלא דאלו רואים לפרש
דרשמו בתורת עסקא. ול"ס אלא אם
נאמר דמכיון עתה באמת בתורת עסקא.
ודיינו לומר דאין זה סתירה לדבריו. אבל
אם שכה מזה וכוננו להלוואה פשוטה. הרי
נותן בכונה גמורה וגם מפרש היטב כוננו
ול"ס לומר דעושה עד"ר. דהא דעתו
מבוררת עכשיו והוי כאלו אמר עתה כונה
מפורשת מה לנו ולדעתו הראשונה וזה ברור
בעו"ה :

ג) יש לחלק בין פגול או לשמה דקרבות
דהוי רק דין מחשבה בלבד ואינו
עושה שום חלות רק דהדין חל ממילא. כמו
בפיגול דאינו מכיון לעשות פיגול רק
דמחשב בחון לזמנו וזוה נפסל הקרבן ממילא.
וכן שלא לשמה פוסל הקרבן וזוה אמרינן
כיון דמסתמא עושה עד"ר. חשב כמחשבה.
כמו שמ"נו דמסתמא לשמה קאי כן אף
לפי הס"ד דלא אמרינן סתמא לשמה מהני
לפחות מה שעומדת סתמא דמחשבתו כן
לפי הרעה הראשונה משא"כ הכא גבי
קנינים דבעינן שיעשה קנינים והתחייבות.
בדל"א דבעינן עשי' מפורשת. ובאמת אין
זה דין מחשבה רק מעשה קנין. ואם יכיון
באופן אחר עושה קנין אחר. ל"ס כלל לומר

דחיל קנין חדש שלא נכתוב **ס**. ממילא
בשביל דעתו הראשונה שלא היתה כלל בשעת
מתן מעות. ובעת שאפשר לקנין לחול
בדל"א דבעינן עשי' מפורשת דחיל קנין
חדש שלא נכתוב לו ממילא בשביל דעתו
הראשונה שלא היתה כלל בשעת מתן מעות
ובעת שאפשר לקנין לחול. מכ"ז נראה
דאם שכה תנאו ואינו חושב בפירוש אינו
מועיל. וכן גם אם יזכור אחד והשני ישכת
לא יועיל דאלל האחר הקנין הוא כפשוטו.
וממילא אף אם יזכרו שניהם לא יועיל
דמנין יודע אם השני זוכרו. ובפרט כי
גם בהתקנה יפורש שלא יסמכו ע"ז להתחלה
וממילא יחוש כ"א גם כשזכר הלא ה' י'
להשני להתנות. וכיון שאינו יודע מזכירת
השני הלא התרצה לעשות בסתמא. ושוב
אף אם ירצה דוקא בתורת עסקא הרי אלל
כ"א כדברים שכלב דאין האומדנא מבוררת.
וגם שמה באמת לא זכרו. ואם יארע
הפסד בקרן באופן הפותר יוכל המלוה
לטעון כי לא זכר כלל מהתנאי (גם מסייע
לדבריו דהא התנה שלא לסמך ע"ז אם
יזכור וכמו שכתב הגאון מטאראנא להסתות
כן. ובאופן זה לא יועיל כנ"ל. גם אם
זכר יוכל לטעון ברי דנכתוב להלוואה
כפשוטה מטעמים הנ"ל. גם העיקר שאנו
באים לדון לעיסקא הוא בתורת אומדנא
ובאמת האומדנא דלא רצה כלל לירד להזיק
ואף דהוא רחוק מהמליאות לפי תנאי
העיסקא. מ"מ לא רצה גם לזה אלא דהיכא
דמתנה להדיא אין לנו אלא תנאו. אבל כל
שנידון בתורת אומדנא בודאי האומדנא כנ"ל
ע"ד נראה דא"א להקן כן אלא אם
נחליט לדבר ברור להלכה דזה
מועיל להוליא מידי איסור רבית. אבל אם
נידון זה לספיקא דדינא מכה כל הטעמים
שנבארו. שוב אם יבא דין כזה לפנינו
לא נוכל להוליא עפ"י דין הריות מיד
הלוה. דשמה היא רבית קלילה והממע"ה.
ושוב אי אפשר להרבנים להליץ התקנה
הזאת אחרי שלמעשה לא יוכלו להוליא
הריות עפ"י תקנה זו. ובדל"א לא מתקבל

כלל באופן זה, וא"ל לתקן אלא דנחליט
לודאי דמועיל, וזה בודאי ליחא מכל מה
שנבחר, ומה שכתב הגאון לזבלין שליט"א
שליט"א דבין שמחייב אלל צ"ד בכל
אופן המועיל שמה שכן יהי בחורט עסקא
הוי כמ"ס הגמיות (בס"י ס"א) לענין
סנאי שמחייב לכל המוילאו וכ"ז דמהני
סנאי אפי' בדבר שלבליע, לא דמי דהס
פרי מחייב מעכשיו בשטר גמור ובודאי
יכול לעשות סנאי אף בדשלבליע, ולריך
לחרץ רק הקושיא דהא קי"ל אין צריכה,
ומזה מברר הנתיבות שס משא"כ צ"ד דליכא
כלל קנין משעה שמתנה, דאינו מקנה ואינו
מחייב עכשיו, וגם אין לו כלל הכסף, אינו
מועיל סנאי לפעול בהקנין ש"ש לאחר זמן:
ומ"ש עוד הגאון לזבלין שליט"א דיש
לד קולא עפ"י מ"ס מהרש"ס שנתמעט
איסור רבית כשיש שותפות עכו"ם, הדברים
מתמיהים מאד דודאי אין שום היתר בזה
והוי כמאן דפליגי דמי, ומה היתר היא
בישראל מה שיש חלק עכו"ם נ"כ, ומי
שנדר להקל אינו אלא היבא דאפשר לומר
דבישראל אינו מלוה כלל ברבית, וההלואה
היא מחלק העכו"ם ומזה דברו בעלי
התשובות, וגם בזה רחוק לר היתר, אבל
צ"ד דלא שייך זה, דודאי בישראל מלוה
בספו ומה בך שהוא חייב מסים וארנוניות
למלכות, אין בזה שום לך קילא לער"ד,
גם מה שהסבארצ נועל חלק בריוח וגם
בקנין אין זה שותפות עכו"ם מכל האמור
איני חסכים לתקנה זו:
אחרין בהגרש"ז ז"ל קשדר ר"מ
בישיבת קלעצק:

סימן יח.

ב"ה קלעצק.

ע"ד הסיקון לאיסור רבית המובא בקובץ
(ח"ב ס"י ל"ה) הנה לדעתי שאין
עולה כלל בזה שכל אי' יקדים למסור מודעה
על כל הלוואה כ"ז שאין המלוה והלוה

יודעים כ"א בשעת מעשה שהוא על סנאי
עסקא ומסכים ביניהם בפירוש, והוא פשוט
כביעוסא בכותחא שאין כח להלוה להסנות
על המלוה ולא להמלוה על הלוה, וממילא
לא מהני אפי' אם הסנו כ"א כיון שאין
אי' יודע מחברו, והוא אפי' אם הוא חושב
בשעת מעשה מתנאו הקודם, בפרט אם
סנח כמו שכבר בירר הכל מחטי הגאון
סי' [לעיל סימן]. והנה רק להוסיף
בראי' פשוטה מהרצ המליע את ההיתר
בעלמו. דבאמת למה לנו לחדש אפי' לפי
דעתו עלות דמוקות כאלה להחיר איסור
דאורייתא ע"פ מסירת מודעה פ"א בחיים
מה דלא שיה כלום, הלא עוב יומר
להודיע שבדומק בני בתנאי צ"פ שההלואה
היא בחורט עסקא וצדיגי עסקא המבואר
בפוסקים, האם דבר קשה לומר מ"ל, אחת,
ובפרט שיש עולה גם לכתחלה לעשות קבלת
קנין דזהו דבר נקל, ואע"פ בצברי ערטיילאי
עסקינן, ואין כאן שום קושי של כתיבת שטר
עסקא, וע"כ דעיקר הטעם משום דהלואה בזה
מהמלוה ועבד לו קודם ההלואה (דח"כ
בזמננו הוא להיפך) ומתירא שאם יוציר לו
היתר עסקא לא ילוה לו, ומבואר באופן זה
אפי' לגבי נדרים (בר"ן נדרים דכ"ח) לענין
נדרים לאונסין דבאמת מה דמחשב בלבו היום
הוי מהני גם בלא אונס, ודומיא דהכי בהול"א
פת סתם ומחשב פת חסים, אלא הכי בעי
דוקא לאונסין משום דרואה להול"א בל' שהאנס
יחשוב שגדרו הוא לעולם, וכיון שהוא מול"א
בכונה לשון שמשמעו, לפיכך ה"א איסור אי'
לאו דהוא לאונסין, וממילא גם צ"ד הוא באופן
זה דהלואה יעשה מסירת מודעה ולהחיר
להמלוה הוא מחייב, ואפי' צנדרים כה"ג ה"י
איסור בפרט בממונן שאין לו שום רשות לעשות
על המלוה מסירת מודעה, דהמלוה לא אנסו
שילוח ממנו כסף, ובאמת לא ה"י שום מקום
לדבר מהיתר זה שאין לו שום מקום כלל, רק
חפני כבודם של הגאונים שנכנסו לפוס ריהטא
בסבך זה הסכרס לבאר, וכבר נבאר (ה) :
ואחר

(ה) במחכ"ת לא נבאר דעיינו, כי סמך עלמו על טעם שאינו מספיק, כי מה שאין עובים הית"פ הוא מפני
שהלוה מתכניס ומתירא שהמלוה לא ילוה לו, ובודאי כה"ג היכי שהמלוה אינו רואה, כה"ע לא
פיה על דעתו להחיר ע"י שטר צ"ד, ואינו דנין רק על התרדים לדבר ד' כלום מלוה, ושייחם אינם רואים לעבור
איסור רבית החמור, רק מרוב הטרדה או משכחה אינם עושים שטר עסקא, ואינם זוכרים גם להתנות בזה דברים
א, ובכונן זהו לא ביאר הסב"כ ש"י שום טעם לאיסור, וסמך עלמו על דברי חתנו ה"ג א' וכבר נבאר כדברי
הח"י דברים, תשובה לדבריו ועוד נשים על דבריו בעז"ל בתורת ה"ל: **אמר"י כהן**.

לו עליו יהא נקנין מטלטלין לפי תקנה הכי לענין מש"פ. הן אחת שיש לעיין בזה אם לו דמי האי למקדש במלוא ופרוטת. אף דהלכנו מרווחת הוא בש"ע אה"ע סי"כ"ט דהמקדש במלוא ופרוטת היא מקודשת. אבל בקומה במלוא ופרוטת שיעת מהר"ו היא דליק עי' בשע"מ שהובא שם דעת מהר"ו וחולק עליו: (ב) ת"ו לפי דעת הרמב"ם (בהל"מ) אסור ליתן מעות בתורת עסקא ויכתוב אותם מלוא שמא ימות והיורש אינו יודע התנאי שבניהם או שיכחש ויעלים השטר עיסקא ונמלא השטר ביד היורש וגובה בו את הרבית. וכ"כ בש"ע יו"ד (קע"ז סעי' כ"ד) ומהש"ך (ס"ק מ"ט) משמע דמותר בדעיבד ומט"ז (ס"ק ל"ו) משמע דלא מהני ועי' בדג"מ ובת"ז הרא"ש סי' פ"ח (ע"כ הסכימו אחרוני' ובתש"ו ח"י שיכתוב ה"ע על הוועקסיל או על השע"מ). ולפי התקנ' שכל איש מישראל כו' אף שאין לחוש שמא יעלים היורש השטר עיסקא לטובת הלוה כי כל מעשה כ"ד אית ל' קלא ומהחילה נעשה על זה"ע. אבל יש לנו לחוש להיפוך שמא ימות הלוה והיורשים יאמרו שהחוב הנ"ל נעשה עפ"י זה"ע. בב"ד והקנין נפסד אף שבאמת לא נתן המלוה את המעות ללוה עלה"ע רק בתורת הלוואה וגמילת חסד ואין עושנין ליתמי כי אין אנו יודעין אם נעשה עלה"ע או לאו. מאחר שלא כתב בשטר בעלמו באיזה אופן נעשה הלוואה הנ"ל, וגשאר המזמון בחזקת היורשין. אי"כ יהי נעילת דלת בפני הלוי. כי המלוה לא יתירא ליתן מעותיו בצורת גמ"ח ואח"כ ליקום עמו בדניא, ול"ע [ואין להקשות לפי' אי"כ למ"ל להימן ללוה כשעושה פרעתי הלא ג"כ יהי נעילת דלת בפני הלוי ע"ז כאשר חזקה אין אדם מעיז פניו בצע"מ] אבל לפי תקנה הנ"ל יהי נעילת דלת ככ"ל, ואיננו צריכין לבוא ליורשי הלוה רק הלוה בעלמו יענין תמיד שהמעות נעשה עלה"ע והפסדת מעותיו אף שבאמת לא הי' המלוה עלה"ע. ע"כ בודאי מה טוב ומה נעים באם ההס"ע נעשה על השטר אזי לא נבוא לריגא ודיינא ולנעילת דלת. ועכ"ז כדי להסיר המכשול הנ"ל ובאם שהגדולים אשר קטנם עשה מחנכי מסביבם לתקנה הנ"ל אזי גם אנכי חזר לכל אשר יראיך:

הצעיר שלמה קריינהנדלער אב"פ"ת

ואחר אחרון חני ב"ה מה ש"ה הגאון דלובלין ש"י ע"ד מעות בשותפות של ב"ה. וגם בזה דבריו תמוהים מאוד. ולפוס ריהטא כ' דבריו, וראי' להיפוך מדבריו מגמ' מפירשם בערוכין (פ' שם היתומים) גבי אין נזקקין לנכסי יתומים אח"כ רבית אוכלת בהם. כשקיבל עליו לזו קיבל עליו לזו. ואם שותפות עכו"ם מותר למ"ל לדחוקי כולי האי לימא דמיררי בשותפות עכו"ם, וס"ג"א כזו בב"מ (ע"ה) אבל משם יש לדמות קלת דאח"כ נעשה לו ערב משמע או לישראל או לעכו"ם, ודוחק לאוקמי בשותפות דבבב"ה קאני סתמא אף דגם ח"י כשקיבל היא לאוקימת' עכ"פ מהסוגי' דעירוכין ראי' ברורה איסור זמן מע"צער.

ס' מ' י"א

ב"ה ובאר"ב.

ע"ד הלצה שבקובץ (ח"ב סי' ל"ח) הנה אם יועיל אשר כל איש מישראל כשיחלי לעסוק בחי"מ יתן כתב ידו אלל הרב דמחא שכל העסקים שיעשה יהי עפ"י אופן ה"ע. ילא לנו דין חדש להלכה למעשה. שפ"מ לר"מ ולמ"מ. כי הנה דעת הרמב"ם פ"ו ממכירה במי שהי' לו חוב אלל חבירו וא"ל מכור לי מטלטלין בחוב שיש לי אללך ה"ז כמי שנתן דמים וכל החוזר בו מקבל מ' שפרע והראב"ד חולק ע"ז וכן הלכה כמבואר בחי"מ (ס"י קל"ט ב' וסי' ר"ד). והנה פלוגתא בחוב דעלמא אבל בחוב שנעשה עפ"י זה"ע נלע"ד גם הראב"ד מורה דקניין בו קנין בסף-משום דהאי עסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון. אפי' אי חמירין דלא קנה בהפלגא מלוה כח"ש הגהות מיימני לס' משפטים (ס"י י"ב הובא בקל"ח ס"י ס"ז) משום דהאי פלגא מלוה כחוב דעלמא דמי היא ע"ש עכ"ז קונה הוא עם הפלגא פקדון והפקדון כל היכא דאיתא ברשות מר"י איתא. ובפרט דהאי פלגא פקדון צריך להיות באחריות הנותן. דא"כ הא עובר על איסור רבית כמבואר בש"ע יו"ד קצ"ז. אי"כ כל היכא דנעשה החוב עפ"י זה"ע נלע"ד דיוכל לקנות בו מטלטלין לענין מ"ש, אי"כ לפי תקנה הנ"ל שכל החובות דעלמא נעשים מתחיל' זל"ש בב"ד. אי"כ נקנין בהם קנין גמור לענין מע"טיו ובאם יבוא לפנינו ד"ת ברא"ה שזקק מטלטלין משמזון בחוב שיש